

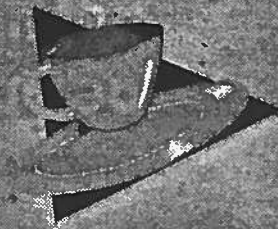
ΣΧΕΔΟΝ μια θλόκληρη ζωή αφιερωμένη στην ψυχιατρική. Η ανάμειξη στην πολιτική μπορεί και να συνέβη παρεμπιπτόντως. Ο φίλος γιατρός Τάκης Ευδόκας, που άρχισε τη ζωή του αγροτόπαιδο, μέσα στις σκληρές συνθήκες της κυπριακής υπαίθρου, έφυγε για σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και στην Αμερική, για ειδίκευση στην ψυχιατρική. Εκεί συνάντησε το σύντροφο της ζωής του, την τότε δεσποινίδα Ειρήνη Ζαβογιάννη, μοναχοκόρη του ηγέτη της Κυπριακής Ομοσπονδίας Αμερικής, που τη «μεταφύτευσε» από την Αμέρিকা πρώτα στην Πάχνα και ύστερα στη Λευκωσία...

- Με τα μέτρα του χωριού, ήταν πλούσιος ο πατέρας μου. Αλλά με τα μέτρα των σπουδών, έπρεπε να πουλήσει κτήμα του.

- Εγγοείς για τις πανεπιστημιακές σπουδές.

- Ναι. Όταν πήγα στο Γυμνάσιο Λεμεσού, συνέβη και η αλλαγή του επιθέτου μου. Καθηγητής μου ήταν ο Νικόλας Ξιούτας, ένας από τους δύο ανθρώπους που επέδρασαν καθοριστικά στη ζωή μου. Σαν παιδί από την υπαίθρο φέρεις αναπόφευκτα μαζί σου το σύμπλεγμα του «χωρκατουθικού». Όταν πήγα να εγγραφώ, ο Ξιούτας με ρώτησε πώς λέγομαι. «Τάκης Χαράλαμπος», του απάντησα. «Υπάρχει κάποιο παρατσούκλι στην οικογένεια;», ζήτησε να μάθει και του είπα με την παιδική μου αφέλεια πως τον πατέρα μου αν δεν τον αναζητήσεις ως τον «Χαράλαμπο του Παναγή της Ευδόκας» δεν τον βρίσκεις. Του παππού μου φαίνεται πως η γυναίκα του ήταν πιο δυναμική από εκείνον και όλοι τον φώναζαν ο «Παναγιής της Ευδόκας». Ο Ξιούτας μου είπε: «Παι-

Όσο κρατάει
ένας καφές...

Ο ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ
ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ
ΤΑΚΗ ΕΥΔΟΚΑ

...καταγόμενος στην καχνα της Λεμεσού. Τελείωσα το δημοτικό στο χωριό μου. Η ζωή ήταν τότε πολύ δύσκολη. Μόχθος από τη μια νύκτα ως την επομένη, γιατί δεν υπήρχε πρωί για τον αγρότη.

• Αμπελουργός ο πατέρας;

- Ναι, αμπελουργός και χαρουπόπαραγωγός.
- Τον βοηθούσες στις αγροτικές δουλειές;
- Παρ' όλον ότι ο πατέρας μου ήταν αυταρχικός και πολύ αυστηρός, τον θυμούμαι να μου δίνει συμβουλές, όταν χαράματα ξεκινούσαμε για το αμπέλι. Κουβεντιάζαμε στο «μπούκωμα», που ήταν ψωμί, χαλούμι, ή ελιές με καμιά ντομάτα. Όταν ήμουν εφτά ή οκτώ χρόνων ο πατέρας αγόρασε για μένα μια κατσίκια για να τη φροντίζω. Θυμούμαι έντονα που καθόμουνα μόνος στα βουνά της Πάγκας και έπαιζα το «πιδκιαβλούιν» μου. Όταν πήγα στο Γυμνάσιο, τα καλοκαίρια δούλευα πάντοτε στα χωράφια. Κομβάλουσα σταφύλια με το γαϊθούρι... (γέλια).

• Ποια η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς;

- Με τα μέτρα του χωριού, ήταν πλούσιος ο πατέρας μου. Αλλά με τα μέτρα των σπουδών, έπρεπε να πουλήσει κτήμα του.

• Εννοείς για τις πανεπιστημιακές σπουδές;

- Ναι. Όταν πήγα στο Γυμνάσιο Λεμεσού, συνέβη και η αλλαγή του επιπέδου μου. Καθηγητής μου ήταν ο Νικόλας Ξιούτας, ένας από τους δύο ανθρώπους που επέδρασαν καθοριστικά στη ζωή μου. Σαν παιδί από την ύπαιθρο φέρεις αναπόφευκτα μαζί σου το σύμπλεγμα του «χωρκατουθικού». Όταν πήγα να εγγραφώ, ο Ξιούτας με ρώτησε πώς λέγομαι. «Τάκης Χαράλαμπος», του απάντησα. «Υπάρχει κάποιο παρατσούκλι στην οικογένειά;», ζήτησε να μάθει και του είπα με την παιδική μου αφέλεια πως τον πατέρα μου αν δεν τον αναζητήσεις ως τον «Χοράλαμπο του Παναγή της Ευδόκας» δεν τον βρίσκεις. Του παππού μου φαίνεται πως η γυναίκα του ήταν πιο δυναμική από εκείνον και όλοι τον φώναζαν ο «Παναγής της Ευδόκας». Ο Ξιούτας μου είπε: «Παιδί μου, τέτοιο όνομα που θα 'ναι μοναδικό, που δεν θα το έχει άλλος, γιατί δεν το προτιμάς»; Κι έτσι πήρα το όνομα Τάκης Χ. Ευδόκας!

Ο Νικόλας Ξιούτας ήταν εκείνος που με τόνωσε, με εμπύχωσε. Μου έδειξε ότι η πηγή της δύναμης είναι η «χωρκατουθική» (κατήγετο κι αυτός από χωριό). Με κάλεσε στο σπίτι του και έθεσε στη διάθεση μου την πλούσια βιβλιοθήκη του. Μέσω του Ξιούτα άνοιξε για μένα κι ο κόσμος της λογοτεχνίας.

• Πότε τελείωσες το Γυμνάσιο;

- Το 1946. Τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου πήγα στην Αθήνα για σπουδές.

• Ήσουν από τους καλούς μαθητές στο Γυμνάσιο;

- Ήμουν του «λίαν καλώς». Υπήρχαν και καλύτεροί μου, του «άριστα».

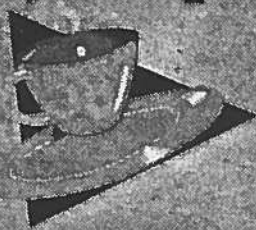
• Πώς ήλθεν η απόφασή για πανεπιστημιακές σπουδές;

- Ο πατέρας μου είχαν απαυδύσει με τη ζωή του αγρότη. Πάντα μου μιλούσε για σπουδές. Κι είχε στο νου του τη δικηγορική ή την ιατρική. Από την τετάρτη Γυμνασίου διάβαζα λογοτεχνία που εσχτιζέτο με την ιατρική κι έτσι τελικά αποφάσισα και πήγα στην ιατρική.

• Ποιες οι συνθήκες τότε στην Αθήνα;

- Δύσκολες. Τα πρώτα δύο-τρία χρόνια δεν υπήρχαν καν οργανώσεις κοινωνικής ζωής. Η χώρα ζούσε τον εμφύλιο. Και στη σχολή οι δυσκολίες ήταν πολλές. Πότε είχαμε εργαστήρια, πότε όχι. Δεν υπήρχαν συγγράμματα όσα έπρεπε. Υπήρχε το «ξεχαρβάλωμα» μετά την κατοχή και την εσωτερική ανωμαλία. Τα εργαστήρια δεν λειτουργούσαν όπως έπρεπε. Για παράδειγμα τα εργαστήρια του πρώτου χρόνου τα κάναμε στο δεύτερο. Γι' αυτό και ο φοιτητής τελειώνει ένα-δύο χρόνια αργότερα.

ένας καφές...

Ο ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ
ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ
ΤΑΚΗ ΕΥΔΟΚΑ

• Τέλειωσες μια κάποια ειδικότητα;

- Δεν είχα ειδικότητα. Έκανα παθολογία αργότερα, για ένα χρόνο. Άρχισα να μαθαίνω γερμανικά, γιατί υπήρχε τάση για συνέχιση σπουδών στη Γερμανία... Ξαφνικά, άνοιξε, όπως λέγαμε, η Αμερική, οπότε στράφηκε το ενδιαφέρον μου προς εκεί. Βρήκα νοσοκομείο στη Ν. Υόρκη και πήγα το 1955...

• Για να κάμεις τι στο νοσοκομείο;

- Για να σπουδάσω ψυχιατρική. Για ειδικότητα πηγαίνεις σε νοσοκομεία που είναι εγκεκριμένα από την Αμερικανική Εταιρεία Ιατρικής. Έκαμα εκεί έξι χρόνια νευρολογία και ψυχιατρική και τρία επιπλέον για ψυχανάλυση.

- Ξέρω ότι στην Αθήνα αναμείχθηκες σε κάποιους θεραπευτικούς συλλόγους ή ομάδες. Μήπως αυτό επέδρασε στο να επιλέξεις την ψυχιατρική;

- Όχι, δεν γαμίζω. Στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου όταν σκεφτόμουνα την ιατρική, έλεγα στον εαυτό μου γ' ακολουθήσει ψυχιατρική. Από τότε παρακολουθούσα άρθρα για τον Φρόντ, την ψυχολογία και την ψυχανάλυση. Τα θρησκευτικά ήλθαν αργότερα. Κι αυτά στην Ελλάδα, μετά την κατοχή, όταν παρατηρήθηκε άνθηση του θρησκευτικού κινήματος.

• Ας επιστρέψουμε στις σπουδές στην Αμερική.

- Αφού έκαμα παθολογία, χειρουργική, γυναικολογία, όλους τους κλάδους, που είναι η λεγόμενη εναλλασσόμενη ιατρική (σε δώδεκα μήνες όλους τους κλάδους), πήρα ένα χρόνο νευρολογία και στη συνέχεια πήγα για ψυχιατρική στο μεγαλύτερο νοσοκομείο της Ν. Υόρκης, που ανήκει στο εκεί Πανεπιστήμιο. Μου έκαμα συγκλονιστική εντύπωση τότε, όταν διάβασα για πρώτη φορά το ψυχαναλυτικό βιβλίο «Συγκρούσεις του εσωτερικού μας κόσμου» της Κάρεν Χόρνεϊ, το πρώτο που μετάφρασα όταν ήλθα στην Κύπρο. Η συγγραφέας ήταν μαθήτρια του Φρόντ, δίδασκε ψυχανάλυση στο Βερολίνο και μετανάστευσε στην Αμερική το 1930 περίπου. Υπάγεται στους μεταφροϊδικούς κι είναι αυτή που εισήγαγε την ανθρωπιστική ψυχιατρική. Έλαβε πολύ υπόψη της τον παράγοντα της κουλτούρας στη γένεση της ψυχικής νέσου. Συνέχισα άλλα τρία χρόνια στο Αμερικανικό Ινστιτούτο Ψυχανάλυσης, που το ίδρυσε η ίδια η Κάρεν Χόρνεϊ.

Για τρία χρόνια ήμουν εγώ ο ίδιος αντικείμενο ψυχανάλυσης. Πήγαινα τρεις φορές τη βδομάδα και υποβαλλόμουνα σε ψυχανάλυση. Για να γίνεις σωστός ψυχαναλυτής πρέπει να γίνεις αντικείμενο ψυχανάλυσης, να πληρώνεις κανονικά όπως κάθε άρρωστος που προσφεύγει στην ψυχανάλυση.

• Είχες κάποιο ψυχικό πρόβλημα;

- Όλοι έχουμε κάποιο πρόβλημα. Η περίοδος που αυτή συνέβαλε στην επίλυση κάποιων προ-